

SANCTI JUSTINI

PHILOSOPHI ET MARTYRIS

OPERA QUÆ EXSTANT OMNIA.

(S. P. N. Justini, philosophi et martyris, Opera quæ exstant omnia; nec non Tatiani adversus Græcos Oratio; Athenagoræ philosophi Atheniensis Legatio pro Christianis; S. Theophili Antiocheni tres ad Autolyicum libri; Hermiæ philosophi Irrisio gentilium philosophorum; item in Appendice supposita Justino opera cum Actis illius martyrii et excerptis operum deperditorum ejusdem Justini et Tatiani et Theophili; — cum mss codd. collata, ac novis interpretationibus, notis, admonitionibus et præfatione illustrata, cum indicibus copiosis; opera et studio unius ex monachis congregationis S. Mauri (D. Prudentii MABANI).— Parisiis, sumptibus Caroli Osmont, via San-Jacobæ, 1742, in-fol., cum approbatione et privilegio regis.)

ANALYSIS

ORATIONIS SANCTI JUSTINI AD GRÆCOS.

Oratio S. Justini ad Græcos brevis est expositio rationum, quibus adductus gentiles missos fecit et Christianus factus est. Fastidium illi moverunt instituta, nihil prorsus habentia quod Deo placere possit, dii scelerum notis inusti apud Homerum et Hesiodum, heroes effeminati, solemnes conventus, in quibus luxus, tibiæ, unguenta, coronæ, pudoris perniciez et flagitiorum vigent irritamenta. Cum hi conventus in honorem deorum instituti essent, ac in eis scelera et flagitia deorum aut agerentur aut acta referrentur, stantit Justinus nec patres in filiis, nec maritos in uxoribus ea reprehendere et castigare posse, quæ in diis coluntur. Conjunxit Justinus cum superstitionum fastidio amorem et admirationem Christianæ doctrinæ. Hortatur gentiles ut cum olim fuerit id quod sunt, id quod nunc est ipsi fiant. Captum se fuisse declarat doctrinæ vi divina et Verbi efficacia, quod sedatis vitiosis affectibus tranquillitatem animæ affert. Simili modo Justinus in Dialogo cum Tryphone, postquam se Scripturæ divinæ admiratione perculsum ad Christianam religionem accessisse dixit, hæc addit: «Vellem equidem ut omnes rationem meam similem ineuntes a Salvatoris doctrina non aberrarent. Habet enim in se terribilem quamdam majestatem, et ad eos permovendos idonea est, qui de recta via deflexerunt: his autem, qui eam meditantur, suavissima est requies.» Confirmat utriusque loci similitudo consensum eruditorum in hac Oratione ad Græcos S. Justino adjudicanda.

ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΙΟΥΣΤΙΝΟΥ

ΦΙΛΟΣΟΦΟΥ ΚΑΙ ΜΑΡΤΥΡΟΣ

ΛΟΓΟΣ

ΠΡΟΣ ΕΛΛΗΝΑΣ

SANCTI PATRIS NOSTRI JUSTINI

PHILOSOPHI ET MARTYRIS

ORATIO AD GRÆCOS

Ex Henr. Stephani interpretatione, pluribus locis emendata.

1. Μὴ ὑπολάβητε, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, ἀλογον ἢ ἀνεπίκριτον εἶναί μου τὸν ἐκ τῶν ὑμετέρων ἐθῶν χωρισμόν. Οὐδὲν γὰρ ἐν αὐτοῖς εὖρον ὄσιον ἢ θεοφιλές. Αὐτὰ γὰρ τὰ τῶν ποιητῶν ὑμῶν συνθέματα, λύσσης καὶ ἀκρασίας ἐστὶ μνημεῖα. Τῷ γὰρ ἐν παιδείᾳ παρ' ὑμῖν προὔχοντι (1) φοιτῶν τις, πάντων ἀνθρώπων ἐστὶν ἀργαλειώτατος (2). Πρώτιστα μὲν γὰρ φασὶ τὸν Ἀγαμέμνονα τῇ τοῦ ἀδελφοῦ ἀκρασίᾳ ἐπιτεταμένη, λύσση, καὶ ἀκατασχέτῳ ἐπιθυμίᾳ συνεργῶντα, καὶ τὴν θυγατέρα πρὸς θυσίαν εὐδοχῆσαντα δοῦναι, καὶ πᾶσαν ταραξάει τὴν Ἑλλάδα, ἵνα ῥύσῃται τὴν Ἑλένην, ἀπὸ λέπρου (3) ποιμένη; ἤρπασμένην. Ὅποτε δὲ καὶ τοῦ πολέμου κατασχόντος αἰχμαλώτους ἤγαγον, αὐτὸς Ἀγαμέμνων ὑπὸ Χρυσήδου αἰχμάλωτος ἤγετο, πρὸς τὸν Θέτιδος (4) παῖδα Βρισηίδου ἕνεκεν ἔχθραν ἤρατο. Αὐτὸς δὲ Πηληϊάδης,

1 Ne existimate, Græci, nulla me cum ratione, aut nullo cum iudicio a vestris ritibus descivisse. Nihil enim in illis sanctum aut Deo acceptum inveni. Illa si quidem ipsa quæ poetæ vestri composuerunt, rabiei et vinolentæ cujusdam petulantia sunt monumenta. Nam si quis ad eum, qui apud vos doctrina excellit, discendi gratia accedat, in plures quam quisquam hominum difficultates delabitur. Primum enim dicunt Agamemnonem, magnæ fratris libidini, 2 rabiei, et effreni cupiditati auxiliantem, filiam ad sacrificium haud gravate dedisse, et totam Græciam turbasse, ut Helenam recuperaret, quæ a scabioso pastore rapta erat. Cum autem bello etiam superveniente captivos abduxerunt, ipse Agamemnon a Chryseide captivus abductus est, et adversus Thetidis filium propter

(1) Τῷ... προὔχοντι. Hæc de principe poetarum Homero dicta existimat Stephanus; quamobrem ut quadrent quæ sequuntur, *Primum enim dicunt*, conjicit legendum esse: *Si quis ad eum qui apud vos doctrina excellit καὶ τοῖς ἄλλοις et ad alios accedat*. At non necessaria videtur emendatio. Quod enim Justinus ait: *Si quis ad eum qui apud vos doctrina excellit*, id de grammaticis, qui in interpretandis poetis operantur, insumebant, intelligi potest. Ad hos grammaticos generatim referri possunt quæ sequuntur, *Primum enim dicunt*, etc. In his enim nonnulla sunt quæ apud Homerum non legi notat Stephanus, quale est quod de Iphigenia dicitur.

(2) Ἀργαλειώτατος. Vox difficilis visa Stephano, utpote rebus inanimis congruens, non hominibus. Sed tamen legitur ἀργαλιῶς Ὀλύμπιος, *Iliad.* A, v. 589.

(3) Ἐπὸ λέπρου. Legit Casaubonus ἀπ' ὀλέθρου. Probat H. Stephanus, modo legatur ὑπ' ὀλέθρου. Conjicit Potterus legendum λιπαροῦ, id est nitidi et elegantis. At nulla videtur mutandi necessitas. Nam, ut observat Syllburgius, sic incultum et horridum esse solet pastorum vitæ genus, ut scabiosi non illepide dicantur. Atque hinc forte natum esse addit idem Syllburgius, ut Israelitæ, cum pastores essent, ob lepram ex Ægypto pulsati fuisseingerentur. Quod quidem commentum a Manethone et aliis nonnullis venditatum refellit Josephus, i *App.*, et ejus vestigiis Theophilus Antiochenus, lib. iii, *ad Autol.* Legendum ὑπὸ λέπρου, nisi referatur ad verbum ῥύσῃται.

(4) Πρὸς τὸν Θέτιδος. Conjunctionem καὶ præmittendam putat H. Stephanus.

Kriseidem inimicitias suscepit. Ipse autem Pelides, qui fluvium saltu transiit, qui Trojam evertit, qui Hectorem in potestatem redegit, vester ille heros, Polyxenæ servitutem serviebat, ab Amazone mortua superatus erat: cum arma a deo fabricata exuisset, et vestem, qualem sponsi gerunt, induisset, amoris conciliatrix victima in Apollinis templo fuit. At Ithacensis Laertiades, ex improbitate famam virtutis lucratus est. Fuisse autem bonæ prudentiæ expertem, illa circa locum, ubi Sirenes erant, navigatio declaravit: cum prudentia aures obturare non potuerit. Telamonius ille Ajax, septemplicis clypei gestator, iudicio quod de armis Achillis adversus Ulyssem intenderat, superatus, furore corripiebatur. Hæc doceri nolo. Non enim de tali virtute contendo, ut Homeri fabulis fidem præbeam. Est enim tota rhapsodia, ac Iliadis et Odysseæ principium ac finis mulier.

2. Sed quoniam post Homerum Hesiodus, Opera et Dies conscripsit, quis nugaci ejus Theogoniæ assentietur? Aiunt Saturnum Cæli filium imperium patri abrogasse, et sceptrum cepisse: cumque ortus ei metus esset ne similia pateretur, in animum induxisse liberos comedere; sed Jovem, cum Curetum solertia furto sublatus esset et latuisset, vinculis patrem constrinxisse: ac partitione, ut aiunt,

(5) Ὁ ποταμὸν πηδήσας. Difficultas inextricabilis si nihil mutetur: nusquam enim legitur Achilles fluvium saltu superasse. Sed si legamus πιδύσας, qui fluvium excivit, res illustrari potest ex Lycophrone et ejus scholiaste. Sic igitur Lycophron in *Alexandra*, vers. 245:

Ὅταν πελασγὸν ἄλμα λαίψηροῦ ποδὸς
Εἰς θῖν' ἐρείσας λαισθλαναῖθων λύκος,
Κρηναῖον ἐξ ἄμμοιο ροιβδήση γάνος
Πηγὰς ἀνείξας τὰς πάλαι κεκρυμμένας.
Quando Thessalicum celeris saltum pedis
In ripam imprimens ultimam ravis lupus
Fontanam ex arena ciebit aquam
Fontes olim opertos aperiens.

Scilicet cum Græcis prædictum fuisset, ut narrat Lycophronis scholiastes, primum omnium periturum, qui primus e navibus in terram irruisset; cumque Protesilaus, qui primus desiluerat, ab Hectore aut ab alio occisus fuisset, Achilles, ejus casu eruditus, omnium ultimus desiluit, sed tanto impetu, ut ex terra, quam pedibus percusserat, fons eruperit. Non aliam profecto fabulam hoc loco Justinus attingere videtur. [Ne cui displiceat sensus, quem verbo πιδύσας adjunxi, monebo ροιβδήσας eodem prorsus sensu usurpari in Lycophronis versibus ibidem citatis. Stephanus animadvertit corruptum esse hunc locum: doctissimus Potterus nihil mutat, sed, quod quidem probare non possum, hæc verba ὁ ποταμὸν πηδήσας idem valere existimat ac insiluit in Scamandrum, vel fluvium saltu excivit. Non satis accurate mihi videtur H. Stephanus reddidisse illud de Ulysse dictum, ἐκ κακίας ἀρετὴν ἐνεπορεύσατο. Sic enim vertit: *Ex improbitate famam virtutis lucratus est.* Accuratius erit ipsam virtutem ex vitio, nimirum prudentiam ex dolo conflata interpretari. Mox probat Justinus veræ prudentiæ expertem Ulyssem fuisse: qui quidem locus sic videtur, nihil prorsus mutando, reddi posse: *Quod autem spectat ad illius ignorationem bonæ prudentiæ, declarat illa circa Sirenes navigatio, eum, quia sapere non poterat, aures obturasse.* Plurima occurrunt apud Justinum ejus-

ὁ ποταμὸν πηδήσας (5), Τροίαν καταστρέψας, Ἐκτορα χειρωσάμενος, Πολυξένης ὁ ἥρωας ὑμῶν δοῦλος ἦν. ὑπὸ Ἀμαζόνος νεκρᾶς νενίκητο· τὰ θεότευκτα ὄπλα ἀποδυσάμενος, νυμφικὴν στολὴν (6) ἐνδυσάμενος, φίλτρων θῦμα ἐγένετο ἐν τῷ τοῦ Ἀπόλλωνος νηῶ. Ὁ γὰρ Ἴθακήσιος Λαερτιάδης ἐκ κακίας ἀρετὴν ἐνεπορεύσατο. Ὅτι δὲ ἀγαθῆς φρονήσεως ἀμοιρος ἦν, ὁ κατὰ [τὰς] Σειρήνας διάπλους ἐδήλωσεν, ὅτι μὴ ἡδυνήθη φρονῆσαι (7) ἐμφράξαι τὴν ἀκοήν. Ὁ Τελαμώνιος Αἴας, ὁ τὸ ἐπταβόειον φέρων σάκος, διὰ τὴν πρὸς Ὀδυσσεῶ περι τῶν ὄπλων κρίσιν ἡττηθεὶς ὑπὸ μανίας ἠλίσκετο. Ταῦτα παιδεύεσθαι οὐ θέλω. Οὐ γὰρ τοιαύτης ἀρετῆς ἐπιδικάζομαι (8), ἵνα τοῖς Ὀμήρου μύθοις πείθωμαι. Ἔστι γὰρ ἡ πᾶσα βασιφῶδία, Ἰλιάδος τε καὶ Ὀδυσσεύς ἀρχὴ καὶ τέλος, B γυνή.

2. Ἄλλ' ἐπεὶ Ἡσίοδος μεθ' Ὀμηρον (9) Ἔργα τε καὶ Ἡμέρας συνέγραψε, τίς αὐτοῦ τῇ ληρώδει (10) θεογονίᾳ συνθήσεται; Φασὶ [γὰρ] Κρόνον τὸν Οὐρανοῦ παῖδα, τῆς ἀρχῆς καθελεῖν τὸν πατέρα, καὶ τῶν σκήπτρων λαβέσθαι· καὶ διευλαθηθέντα τὸ ὅμοιον παθεῖν, τεκνοφαγεῖν ἐλέσθαι· τῇ δὲ τῶν Κουρήτων ἐπινοίᾳ τὸν Δία κλαπέντα καὶ λαθόντα, δεσμοῖς καθεῖρξαι τὸν πατέρα, καὶ δανείμασθαι, ὡς λόγος,

modi exempla, in quibus illud ὅτι δὲ idem valet ac quod spectat. Vid. Apol. 1, n. 35, 45, 47, 50. Non dissimulandum est aculeum illum, quo Ulyssem Justinus figit, benigna interpretatione indigere. Cur enim peccandi occasionis iuga instar probri objicitur? Ipse Justinus in *Cohort.*, exemplum Ulyssis ad imitandum proponit, atque auctor est ut aures cera obturemus, n. 36. Videtur idem factum hoc loco exagitare, quia adhibitam ab Ulysse cautionem a vera peccati fugiendi ratione, quæ solis Christianis cognita precationem et spem divini auxilii adjunctam habet, longe distare intelligebat.] — *Ex ad dendis et emendandis.*

(6) *Νυμφικὴν στολήν.* Longe aberrabat a Justinii sententia hæc Stephani interpretatio: *Cum vestem, qualem sponsæ gerunt, induisset.* Non tunc muliebrem vestem induit Achilles, cum Polyxenam Priami filiam in templo Apollinis Thymbraei uxorem ducens, a Paride ex insidiis occisus est. Olim quidem sub hac veste apud Lycomedem delitescens militiam subterfugerat; at idem ab eo factum non legitur, cum conjugis lædas in templo Apollinis prætenderet.

(7) *Φρονῆσαι.* Legit Stephanus φρονήσει ἐμφράξαι. Sed haud scio an aptior et commodior futura sit emendatio, si legamus: ὅτι μὴ ἡδυνήθη φρονῆσαι, ἐνέφραξε τὴν ἀκοήν. *Cum sapere non posses, aures obturavit.*: ὅτι probat Sanppe

(8) *Ἐπιδικάζομαι.* id est, non talem virtutem appeto, non cupidus sum ac tenax ejusmodi virtutis. Quo sensu Christus dicitur apud Origenem (l. iv *adv. Cels.*, p. 139) prætulisse plebi eos qui ipsius sapientiæ cupidi erant, τοὺς τῆς σοφίας αὐτοῦ ἐπιδικαζομένους.

(9) *Μεθ' Ὀμηρον.* Nodum in hoc scirpo quaerit Stephanus, ac post has voces addendum putat ἐγένετο, ὅς, *Post Homerum fuit Hesiodus, qui, etc.* Mox legendum φησὶ vel eodem modo ac supra intelligendum illud φασί.

(10) *Ληρώδει.* Legitur λήρω apud Stephanum qui hanc vocem adjective sumendam putat, aut legendum ληρώσει. Recte Stephan., cujus cf. *Thesaur.* ed. Paris. in h. v.

Δία μὲν, τὸν αἰθέρα, Ποσειδῶνα δὲ, τὸν βύθον· καὶ Πλούτεια τὴν καθ' ἄδου μοῖραν λαχεῖν. Ἄλλ' ὁ μὲν Πλούτεὺς τὴν Κόρην ἤρπασε· καὶ ἡ Δήμητρα ἀλωμένη κατὰ τὰς ἐρήμους, τὸ τέκνον ἐζητεῖ. Καὶ τοῦτον τὸν μῦθον εἰς ὕψος ἤγαγε τὸ ἐν Ἐλευσίνι πῦρ. Πάλιν ὁ Ποσειδῶν Μελανίππην μὲν ἤσχυνεν ὕδρευομένην, ὄχλω δὲ Νηρηίδων οὐκ ὀλίγων (11) κατεχρήσατο· ὧν τὰ ὀνόματα ἐὰν διηγώμεθα, πολὺ πλῆθος λόγων κατατρίψομεν. Ὁ μὲν οὖν Ζεὺς, μοιχὸς πολλῆς, ἐπ' Ἀντιόπῃ μὲν ὡς σάτυρος, καὶ Δανάῃ (12) χρυσός, καὶ ἐπ' Εὐρώπῃ ταῦρος ἦν· ἐπτεροῦτο δὲ παρὰ Λήδῃ. Ὁ γὰρ Σεμέλης ἔρωσ, καὶ αὐτοῦ τὴν ἀκρασίαν ἤλεγξε, καὶ τῆς Σεμέλης (13) τὸν ζῆλον. Τὸν γὰρ Φρύγα Γανυμήδην, φασίν, εἰς τὸ οἰνοχοεῖν ἀνῆρπασε. Καὶ ταῦτα μὲν οἱ Κρονίδαι ἐποίησαν. Ὁ γὰρ μεγαλῶνυμος ὑμῶν ὁ Λητοῖδης, ὁ μαντικὴν ἐπαγγειλάμενος, ἑαυτὸν ἤλεγξεν ὅτι ψεύδεται. Δάφνην ἐδίωκεν, ἣν οὐ κατέλαθε· καὶ τῷ ἐρομένῳ αὐτὸν Αἰακίδῃ σκεύωντι (14) τὸν αὐτοῦ θάνατον οὐκ ἐμαντεύσατο. Ἀθηναῖς γὰρ τὸ ἀνδρικόν σιγῶ, καὶ Διονύσου τὸ θηλυκόν, καὶ Ἀφροδίτης τὸ πορνικόν. Ἀνάγνωτε τῷ Διῖ, ἄνδρες Ἕλληνες, τὸν κατὰ πατραλοῖων νόμον, καὶ τὸ μοιχείας πρόστιμον, καὶ τὴν παιδραστίας αἰσχρότητα (15). Διδάξατε Ἀθηναῖν καὶ Ἀρτεμιν τὰ τῶν γυναικῶν ἔργα, καὶ Διονύσον τὰ ἀνδρῶν. Τί σεμνὸν ἐπιδείκνυται γυνὴ ὄπλοις κεκοσμημένη, ἀνὴρ δὲ κυμβάλοις καὶ στέμμασι καὶ ἐσθῆτι γυναικεῖα καλλωπιζόμενος, καὶ ὄργιῶν σὺν ἀγέλῃ γυναικῶν;

majestate aliqua dignum præstat mulier armis ornata? quid vir ille qui cymbala et corollas ac muliebrem vestem pro suo cultu habet, et cum mulierum grege orgia celebrat?

5. Τὸν γὰρ τριέσπερον (16) Ἀλκείδην, τῶν ἀγῶνων ἡγήτορα (17) ἀδόμενον, τὸν τοῦ Διὸς υἱὸν (18),

(11) *Οὐκ ὀλίγων*. Legendum conjicit Sylburgius οὐκ ὀλίγω. Sed in hac emendatione ut in multis aliis tum Sylburgius, tum etiam ipse Stephanus non tam sanandi, quam ornandi contextus partes sustinent.

(12) *Καὶ Δανάῃ*. Inmerito Stephanus et Sylburgius legendum putant ἐπὶ Δανάῃ δέ. Sequitur enim *μοιχὸς ἐπτεροῦτο δέ*. Uterque observat quatuor Jovis adulteria hoc disticho exprimi:

Ζεὺς κύκρος, ταῦρος, σάτυρος, χρυσός, δι' ἔρωτα Λήδης, Εὐρώπης, Ἀντιόπης, Δανάης.

(13) *Σεμέλης*. Stephanus adnotat in ms. exemplari verbum esse inter Σεμέλης et τὸν ζῆλον quod legi non possit. Beurerus legit καὶ τῆς Ἥρας τὸν ζῆλον, quam lectionem probat etiam Stephanus, ideoque locum sic reddi mavult: *Nam Semeles amor et illius (Jovis) petulantiam et Junonis zelotypiam coarguit*. Paulo post legitur ἐδίωξεν in Beureri exemplari. SYLBURGIUS. Τῆς σεμ. Ἥρας τὸν ζ. cod. Argent.

(14) *Σκεύωντι*. Corruptus locus videtur emendari posse si legamus ἐρωμένῳ αὐτοῦ Ἰακίνθῳ, *Amasio suo Hyacintho*. Sic enim Tatianus cap. 8 et Theoph. Antioch. lib. 1, cap. 9, Hyacinthum cum Daphne conjungunt, ut Apollinis in futuris rebus prævidendis imperitiam arguant. Illa enim et vatem et vitium effugit, ut ait Clemens *Protrept.*, p. 21; Hyacinthum autem imprudens occidit Apollo, cum discum jecit, quem Zephyrus flatu suo in caput pueri convertit. Eo libentius huic voci *σκεύωντι* Hyacinthum substituo, quod Apollinem ait Justinus a seipso argui, id est a propriis et domesticis rebus. Illud autem Αἰακίδῃ videtur in textum obrepisse ex margine, ubi forte hoc nomen appositum fuerat, ut indicaretur ambi-

facta, Jovem quidem æthere positum esse; Neptunum autem profundo: at Plutonem inferos pro sua portione sortitum esse. Verum Pluto quidem Cora, id est Proserpinam, rapuit: et Ceres per desertum errans, filiam quærebat. Atque hanc fabulam in altum ignis Eleusinius extulit. Alia autem ex parte Neptunus Melanippæ pudorem rapuit, dum illa aquaretur; quin etiam turba Nereidum non paucorum abusus est: 3 quarum nomina si commemoremus, magnam verborum multitudinem consumeremus. Ad Jovem autem quod attinet, is multis modis adulter, in Antiope, ut satyrus; in Danae, ut aurum; in Europa, taurus erat; apud Ledam vero, alas sumebat. Nam Semeles amor, et ejus petulantiam, et ipsius Semeles zelotypiam coarguit. At Ganymedem Phrygem, ceu ferunt, ut pincernæ officio fungeretur, rapuit. Ac Saturnii quidem ita se gesserunt. Ac vester ille Latoides, id est Apollo, qui magni est nominis, cum se artis vaticinandi peritum professus esset, seipsum mendacii convictum reddidit. Daphnen enim cum persequeretur, eam non est assecutus; et Æacidæ illum sciscitato mortem vaticinatus non est. Nam Minervæ virile vitæ genus, Dionysii muliebri, Veneris meretricium taceo. Legite Jovi, Græci, legem adversus eos latam qui parentem pulsant, et pœnam adulterio irrogatam, et pædicationis turpitudinem. Docete Minervam et Dianam quæ sint mulierum opera; et Dionysum, quæ sint virorum. Quid

ornata? quid vir ille qui cymbala et corollas ac muliebrem vestem pro suo cultu habet, et cum mulierum grege orgia celebrat?

5. Nam trivesperum Alcidem, certaminum clarum ducem, Jovis filium, qui occidit leonem, et

guam illud Pyrrho datum ab Apolline responsum:

Aio te, Æacida, Romanos vincere posse.

Sed res Pyrrhi non videntur huic Justinii loco congruere.

(15) *Αἰσχρότητα*. Id est legite Jovi turpitudinis notas huic vitio inurendas. Frustra ergo addendum ait Stephanus *διδάξατε*, quod ideo excidisse putat, quia idem verbum protinus repetitur.

(16) *Τριέσπερον*. Vulgo creditur Trivesperum Herculem appellari, quia Jupiter, cum absente Amphitryone ad ejus uxorem Alcmenam venisset, tres noctes in unam conjunxerat. Aliam rationem afferunt Lycophron, ejusque scholiastes: quia videlicet tres dies in ceti immanis ventre Hercules traduxerat. Sic rem enarrat Lycophronis scholiastes: Cum Neptunus mercede fraudatus cetum immane in Laomedontis regionem immisisset, ac filiam Hesionem Laomedon oraculi jussu vorandam belluæ exponeret, Hercules, ut rem adventu suo cognovit, promissis a Laomedonte equis immortalibus, quos Jupiter Laomedonti pretium rapti Ganymedis dederat, in os monstri hiantis irruit, ejusque intestina per tres dies contudit, ac tandem bellua mortua vivus evasit amissis tantum in hoc viscerum foco capillis. Alii, ut observat eruditissimus Potterus, Herculem, cum gravissima tempestate exorta navem fragisset, ab immani bellua absorptum fuisse et mirabiliter servatum dixerunt.

(17) *Ἠγήτορα*. Duæ tantum primæ syllabæ erant in cod. ms. Stephani, qui non dubitat ita scripsisse Justinum, ac legendum putat τὸν ἀδόμενον.

(18) *Τὸν τοῦ Διὸς υἱόν*. Omissum fuisse puto verbum *σιγῶ* aut aliud simile.

capitum multorum hydram stravit. Verum is qui aprum robore infatigabili præditum morti dedit; qui aves hominum voratrices potuit volantes detur-
lare; qui canem tricipitem ex inferis sursum ab-
duxit, qui Augiæ validum murum purgare stercori-
bus potuit; qui tauros et cervam interfecit naribus ignem spirantes, et fructum aureum ab ipso trunco accepit; qui serpentem venenum jaculante-
m confecit (et Acheloum quam ob causam occiderit, fas non est dicere, et hospitum interfectorem Busirin); qui montes saltu transiit, ut aquam acciperet quæ vocem articulatam edebat, sicut fama est; qui tam multa et talia tantaque facere potuit, is tanquam puerulus, aures suas personare strepitu cymbalorum, quæ satyri pulsabant, passus, et femine amore superatus, se a Lyde ridente in nates cædi lætabatur. **4.** Ac tandem, cum Nesseam tunicam exuere non potuisset, sua ipsius a se extructa pyra, vitæ finem statuit. Deponat zelotypiam Vulcanus, et ne invidet si, cum senex et claudus esset, odio haberetur, at Mars charus foret, qui juvenis ac formosus erat. Vestri igitur dii, o Græci, præ libidine tales esse convicti sunt; vestri autem heroes, effeminati, ut declararunt vestræ historiæ, quæ tragædiis argumenta suppeditarunt, Atrei piacula, Thyestæ concubitus et Pelopidarum execranda facinora; et Danaum invidia impellente cædes perpetrantem, et filiis carentem ebrium; et Thyesteas cœnas, quas Erinnyes struebant. Ac Procne ad hunc usque diem pennata gemit; et hu-
jus soror Atheniensis post abscissam linguam stridorem quemdam edit. Nam OEdipodis transfixos fibulis pedes quid attinet referre? et Laii cædem, et cum matre initas nuptias, et quomodo fratres ejus simul ac filii mutuis vulneribus occubue-
rint?

4. Vestros etiam conventus panegyricos odio prosequor. Ibi enim luxui immensum in modum et multo plus quam ad satietatem, indulgetur: ibi sunt artificio exquisito factæ libiæ, quæ ad motus

(19) Ὅς κατέπεφνε. Stephanus legendum conjicit ὅς βριαρὸν vel σθεναρὸν κατέπεφνε λέοντα, quia in-
erat in exemplari vacuum aliquod spatium, cui ex-
plendo alterutram harum vocum melius congruere
putat, quam si legatur Νεμαῖον. Hic enim agitur
de leone Nemæo. Sylburgius mallet βλοσυρὸν ac
paulo post legendum ait, ἔλαφρον δὲ καὶ ταύρους,
quia non cervæ sed tauri naribus ignem spirabant.

(20) Στελέχους. Stephanus et Sylburgius legen-
dum censent, ἀπὸ στελέχους.

(21) Ὅρη πηδῆσας. Non video quid sententiæ
ex hac Stephani interpretatione extundi possit, qui
montes saltu transiit, ut aquam acciperet, etc.
Quare legendum videtur, ut antea, πιδύσας pro
πηδῆσας, qui montes fontem effecit, sive eduxit
fontem ex montibus. Multa ethnici e Scripturis no-
stris in Herculis nomen transtulerunt, velut quod
eum in monstri ventre tres dies fuisse lingebant.
Minime ergo mirum, si illum ex colle et edita rupe
aquas eduxisse dixerunt. Fontem ab eo repertum
Troezenii monstrabant, teste Pausania in *Corin-
thiacis*, pag. 166.

(22) Πυρὰν αὐτοῦ αὐτός. Sine causa Stephanus
legendum censuit κατ' αὐτοῦ, *Pyra adversus seipsum
structa*. Mox lege τὸν ζῆλον. — Κατ' recte Steph.
add. habetque cod. Argent.

ὅς κατέπεφνε (19) λέοντα, καὶ πολύκρανον ὤλεσεν
ὑδραν. Ἵν δ' ἄγριον ἀκάματον ὁ νεκρώσας, θρηνίθας
δ' ἀνδροθόρους ἰπταμένας καθελεῖν ὁ δυνηθεὶς, καὶ
κύνα τρικάρηνον ἐξ ἄδου ἀναγαγὼν, Αὐγείου δ' ὄχυ-
ρον τεῖχος σκυθάλων καθελεῖν ὁ δυνηθεὶς, ταύρους
δὲ καὶ ἔλαφρον ἀνελὼν, ὧν μυξωτῆρες ἔπνεον πῦρ
καὶ καρπὸν χρύσειον στελέχους (20) ἔλαβεν, ἔρπετῶν
ιοθόλον ἀνελὼν (καὶ Ἀχελῷον τίνος ἕνεκεν ἔκτανεν,
οὐ θέμις εἰπεῖν, καὶ τὸν ξενοκτόνον Βούσιριν)· καὶ
ὄρη πηδῆσας (21), ἵνα λάβῃ ὑδωρ ἑναρθρον φωνὴν
ἀποδιδόν, ὡς λόγος· ὁ τὰ τσαῦτα καὶ τοιαῦτα καὶ
τηλικαῦτα δρᾶσαι δυνηθεὶς, ὡς νῆπιος ὑπὸ σατύρων
κατακυμβαλισθεὶς, καὶ ὑπὸ γυναικείου ἔρωτος ἠττη-
θεὶς, ὑπὸ Λυδῆς γελώσης κατὰ γλουτῶν τυπτόμενος
ῆδετο. Καὶ τέλος, τὸν Νέσσειον χιτῶνα ἀποδύσασθαι
μὴ δυνηθεὶς, πυρὰν αὐτοῦ αὐτός (22) ποιήσας, τέ-
λος ἔλαβε τοῦ βίου. Θέτω τὸ ζῆλος Ἡφαιστος, καὶ
μὴ φθονεῖτω εἰ πρεσβύτης ὢν καὶ κυλλὸς τὸν πόδα
μεμίσητο, Ἄρης δὲ πεφίλητο, νέος ὢν καὶ ὠραῖος.
Ἐπεὶ οὖν (23), ἄνδρες Ἕλληνες, οἱ μὲν θεοὶ ὑμῶν
ὑπὸ ἀκρασίας (24) ἠλέγχθησαν, ἀνανδροὶ δὲ οἱ ἥρωες
ὑμῶν, ὡς αἱ παρ' ὑμῖν δραματοῦργοι ἱστορίαι ἐδή-
λωσαν, τὰ μὲν Ἀτρέως ἄγη, Θυέστου λέχη, καὶ Πε-
λοπιδῶν μύση, καὶ Δαναὸν φθόνῳ φονεύοντα, καὶ
ἀτεκνοῦντα (25) μεμεθυμένον· καὶ τὰ Θυέστεια
δειπνα (26) Ἐριννύες ἤρτυον. Καὶ Πρόκνη μέχρι
νῦν ἐπτερωμένη γοῶ, καὶ ταύτης ἀδελφὴ γλωσσό-
μητος τέτριγεν ἡ Κεκροπίς. Τὰ γὰρ Οἰδιπόδου (27)
κέντρα τί δεῖ καὶ λέγειν; καὶ τῶν Λαῖου φόνον, καὶ
μητρὸς γάμον, καὶ τὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ
τέχνων ἅμα ἀλληλοκτονίαν;

fibulis pedes quid attinet referre? et Laii cædem,
et cum matre initas nuptias, et quomodo fratres ejus simul ac filii mutuis vulneribus occubue-
rint?

4. Καὶ τὰς πανηγύρεις ὑμῶν μεμίσηκα. Ἄμετροι
γὰρ ἐκαὶ πλησμοναὶ, καὶ αὐλῆ γλαφυροὶ, ἐκκαλού-
μενοι πρὸς οἰστρώδεις κινήσεις· καὶ μύρων περιέρ-
γοι κρίσεις, καὶ στεφάνων περιθέσεις. Καὶ [τῶ]

(23) Ἐπεὶ οὖν. Aliquid deesse putat Stephanus,
quod huic voci respondeat. Sed sæpe alias Justinus,
dum vehemens est in dicendo, longiores periodos
devoit, quæ aut imperfectæ sint, aut parenthesi
distinguendæ. Parenthesis huic loco apponi posset
ab his verbis τὰ μὲν Ἀτρέως usque ad ista εἰώθατε
μίξειςιν.

(24) Ὑπὸ ἀκρασίας. Frustra hic aliquid deesse
putat Stephanus. Is enim sensus est, sua illos ar-
guit intemperantia.

(25) Καὶ ἀτεκνοῦντα. Ante hanc vocem vel post
existimat Stephanus deesse Αἴγυπτον.

(26) Δειπνα. Recte Steph. legendum docet δεῖπνα
ἃ Ἐριννύες.

(27) Οἰδιπόδου. Idem mallet Οἰδίπ οδος vel Οἰδι-
πόδεια. [Τὰ γὰρ Οἰδιπόδου κέντρα doctissimus
Potterus, cujus multæ exstant adnotationes in
editione Oxoniensi anni 1703, interpretatur *fibulas
aureas*, quibus sibi oculos eruit OEdipus. Sed hæc
conjectura minime mihi probatur. Nemo est enim
cui non illa κέντρα transfixos potius OEdipi pedes,
quam oculos effossos in memoriam revocent; cum
præsertim ab his fibulis incipiat Justinus varios
OEdipi eventus perstringere.] — *Ex Addendis et
Emendandis*. Οἰδίποδος est in cod. Argent.

τοσούτω σωρῶ τῶν κακῶν τὴν αἰδῶ περιγράφετε· καὶ νοῦν πληροῦσθε, ὑπὸ ἀκρασίας ἐκβακχεύομενοι· καὶ ταῖς ἀνοσίαις καὶ λυσσώδεσι χρᾶσθαι εἰώθατε μίξεσιν. Εἶποιμι δ' ἂν ὑμῖν ἔτι καὶ τοῦτο· τί ἀγανακτεῖς, Ἕλλην ὦν, πρὸς τὸ τέκνον σου, εἰ τὸν Δία μιμούμενος ἐπιβουλεύει σοι, καὶ σου τὸν γάμον (28) σεσύληκε; Τί τοῦτον ἐχθρὸν ἠγάγῃ, τὸν δὲ ὁμοιον αὐτῷ σέβῃ; Τί δὲ μέμφῃ σου τὴν γυναῖκα ἀκολάστως ζῶσαν, τὴν δὲ Ἀφροδίτην ναοῖς τετίμηκας; Καὶ εἰ μὲν ταῦτα ὑφ' ἐτέρων ἦν εἰρημένα, κατηγορία ἔδοξεν εἶναι ψιλή, καὶ οὐκ ἀλήθεια. Νῦν δὲ ταῦτα οἱ ὑμέτεροι ἄδουσι ποιηταί, καὶ αἱ παρ' ὑμῖν κεκράγασιν ἱστορίαι.

bidinose; at Venerem templis honorasti? Ac, si quidem ista ab aliis dicta essent, accusatio mera esse visa fuissent, ac non veritas; sed contra poetæ vestri hæc canunt, hæc clamant ea quæ apud vos sunt historiæ.

5. Ἐλθετε λοιπὸν, ἄνδρες Ἕλληνες, καὶ σοφίᾳ ἀπαραμιλλήτῳ κοινωνήσατε· καὶ θεῶν λόγῳ παιδεύθητε, καὶ μάθετε, βασιλέα ἀφθαρτον· καὶ τούτους (28') τοὺς ἥρωας ἐπίγνωτε οὐχ ὅτε λαοῖς φόνον ἐργαζομένους. Αὐτὸς γὰρ ἡμῶν (29), οὐ βούλεται σωματῶν ἀλκήν, καὶ τύπων εὐμορφίαν, οὐδὲ εὐγενείας φρύαγμα, ἀλλὰ ψυχῆν τε καθαρὰν, ὁσιότητι (30) τετειχισμένην, ἤδη (31) δὲ διηνεκῶς ἐπιστατῶν ἡμῖν ὁ θεῖος Λόγος, καὶ τὰ τοῦ βασιλέως ἡμῶν συνθήματα, πράξεις θείας, ὡς διὰ Λόγου (32) δυνάμεως εἰς ψυχὴν διῖκνουμένης, (ὡς σάλπιγξ (33) εἰρηνικῆς (34) ψυχῆς πολεμουμένης, ὡ παθῶν δεινῶν φυγαδευτήριον, ὡ πυρὸς ἐμφύχου σθεστικὸν διδασκάλιον·) ἧτις οὐ (35) ποιητὰς ποιεῖ, οὐ φιλοσόφους κατασκευάζει, οὐδὲ ῥήτορας δεινούς· ἀλλὰ, παιδεύουσα, ποιεῖ τοὺς θνητοὺς ἀθανάτους, τοὺς βροτοὺς θεοὺς, ἐκ γῆς δὲ μετὰγει εἰς τοὺς ὑπὲρ Ὀλυμπον ὄρους. Ἐλθετε, παιδεύθητε· γένησθε ὡς ἐγώ· ὅτι καγὼ ἦμην ὡς ὑμεῖς. Ταῦτά με εἶλε, τό τε τῆς παιδείας ἐνθεον καὶ τὸ τοῦ Λόγου δυνατόν· ὅτι καθάπερ ἐπαοιδὸς ἀγαθὸς, ἐκ φωλεοῦ ἐξερπύσαι ποιήσας, φυγαδεύει δεινὸν ἐρπετόν· οὕτως ὁ Λόγος ἐξ αὐτῶν τῶν τῆς ψυχῆς μυχῶν τὰ δεινὰ τῆς αἰσθήσεως ἀπελάυνει πάθη· πρῶτον ἐπιθυμίαν, δι' ἧς πᾶν δεινὸν

(28) *Καὶ σου τὸν γάμον.* Erat in exemplari Beureri (est in cod. Argent.), καὶ ἐπὶ σοῦ. Sed legendum putat Sylburgius ἐπίσου, *pariter*.

(28') *Καὶ τούτους.* Legend. putat Steph. τούτου, *hujus regis heroes*. Beurerus in suo exemplari scripserat τούτου (quod et cod. Argent. recte habet). Ibidem Stephano suspectum est illud ὅτε, et aliquid deesse putat, vel saltem legendum, οὐ τοὺς ἐν λαοῖς.

(29) *Αὐτὸς γὰρ ἡμῶν.* in exemplari videntur superesse vestigia vocis στρατηγός, articulo præfixo. Quadrare quidem huic loco nemo, ut opinor, inficiabitur, ait Stephanus. — Hanc conjecturam confirmat auctoritas codicis Argentor., ap. D. Otto. **ED. PATR.**

(30) *Ὅσιότητι.* Præmittendum καί, ut monet Stephanus.

(31) *Ἢδη δὲ.... ὁ θεῖος Λόγος.* Hæc verba, quæ loco suo videntur excidisse, conjungi debent cum superioribus his vocibus, αὐτὸς γὰρ ἡμῶν, etc., vel saltem ad eas referri: quod cum minus vidisset Stephanus, ac novam periodum incœpisset ab his verbis, ἤδη δὲ διηνεκῶς, sensum hujus loci minime assecutus est.

incitant, quales sunt œstro percitorum; et unctio- nes curiosæ ac supervacaneæ, quæ unguentis fiunt, quod et de corollis dici potest quibus capita redimuntur. Ac tanto malorum acervo verecundiam circumscribitis: impleturque vobis mens, dum præ intemperantia et petulantia in Bacchicum quemdam furorem prorumpitis: unde etiam rabiosis u. i concubitibus soliti estis. Dixerim autem vobis hoc quoque: Quid tu, cum Græcus sis, filio tuo succenses, si Jovem imitans, tibi insidiatur, et nuptias tuas furatus est? Cur hunc esse inimicum censes; at illi similia perpetrantem veneraris? Cur item de uxore tua expostulas, quod petulanter vivat et li-

bidinose; at Venerem templis honorasti? Ac, si quidem ista ab aliis dicta essent, accusatio mera esse visa fuissent, ac non veritas; sed contra poetæ vestri hæc canunt, hæc clamant ea quæ apud vos sunt historiæ.

5. Accedite in posterum, Græci, et sapientiæ incomparabilis participes estote; ac divinis sermonibus docemini, et regis corruptioni non obnoxii notitiam capite; minimeque heroes istos agnoscite, qui cædes patrant in hominum turba. Noster enim ille imperator, Verbum divinum, quod nobis assidue præest, non vult corporis strenuitatem, et neque faciei pulchritudinem, neque nobilitatis elatos spiritus; sed animam puram, sanctimonia munitam, et regis nostri tesseræ, divinas actiones; quippe cum per Verbum vis quædam in animam pervadat, (o tibia pacifica animæ bello appetitæ! o gravium affectuum fugatorium instrumentum! o ignis animæ insiti extinctorium magisterium!)

5 quæ nos non efficit poetas, non philosophos reddit, neque oratores excellentes; sed docens ex morti obnoxii immortales, et deos ex mortalibus facit; e terra autem in ea loca transfert, quorum termini sunt ultra Olympum. Accedite, Græci, docemini. Estote ut ego; quoniam et ego eram ut vos. Hæc me ceperunt, et doctrinæ vis entheos, et Verbi efficacia; quoniam sicut incantator peritus formidabilem serpentem fugat, postquam fecit ut e suo latibulo ereperet, sic Verbum ex intimis animi pe-

(32) *Ὡς διὰ Λόγου.* Frustra Stephanus legendum putat ὡς δὴ λόγου. [Doctrinam divinam interpretatus est Stephanus hoc in loco et infra. Verbum Dei Filium designari existimo, de quo paulo ante agitur. Id enim videtur postulare tota orationis series. *Verbum divinum quod nobis assidue præest, non vult corporis strenuitatem.... sed animam puram sanctimonia munitam, et regis nostri tesseræ, divinas actiones, quippe cum per Verbum vis quædam in animam pervadat.* Divinas actiones vocat ea quæ a Christianis præclare fiunt, quia hæc gratia sua Verbum operatur. De eadem gratia intelligo quæ sequuntur: *O tibia pacifica animæ bello appetitæ, etc.*] — *Ex Addendis et Emendandis.*

(33) *Ὡς σάλπιγξ.* Legendum ὡ σάλπιγξ.

(34) *Εἰρηνικῆς.* Legendum εἰρηνική, atque ita legit Stephanus.

(35) *Ἢτις οὐ.* Novæ periodi initium ab his vocibus ducebat Stephanus; sed prorsus referendæ sunt ad superiores, δυνάμεως εἰς ψυχὴν διῖκνουμένης, idque satis perspicitur ex parenthesis, cujus ope difficili et obscuro loco lucem me attulisse spero.

neutralibus formidabiles sensuum affectus expellit : A ne primum cupiditatem, ex qua quidquid formidabile est nascitur, inimicitiae, rixae, invidia, aemulationes, irae, et his similia. Cupiditate igitur expulsa, tranquillitatem et serenitatem anima consequitur. Soluta autem malis quae cervicem ejus circumfluunt, ad eum abit qui ipsam condidit. In eum enim locum oportet restitui unde abscessit.

φύεται, ἐχθραὶ, ἐρεῖς, ζήλος, ἐρίθειαι, (36) θυμοί, καὶ τὰ ὅμοια τούτοις. Ἐπιθυμίας οὖν ἀπελαθείσης, εὐδίας ἢ ψυχῆ καὶ γαληνιώσα γίνεται. Περιλυθείσα (37) δὲ τῶν περὶ τὸν τράχηλον αὐτῆς κακῶν περιβρέοντων, ἀπέρχεται πρὸς τὸν ποιήσαντα αὐτήν. Δεῖ γὰρ ἀποκατασταθῆναι ὅθεν ἀπέστη, ὅθεν τις ἐγένετο, ἢ ἐστίν.

(36) Fritsche commentar. in Paul. Ep. ad Rom. tom. I, pag. 145 seqq.

(37) Περιλυθείσα. Hanc vocem mutandam esse in παραλυθείσα ausim acriter contendere, inquit Stephanus. Dein δὲ om. cod. Argent. Verba ὅθεν — ἐστίν Ottoni glossam olere visa sunt.

ANALYSIS COHORTATIONIS AD GRÆCOS.

Hæc ad Græcos Cohortatio, cum leniori disputatione, non vehementibus querelis contineatur, scripta non videtur inter persecutionum incendia, quæ sancti martyris majorem vim et animi dolorem excitassent, sed potius inter eas veluti inducias, quibus Ecclesia, tum cum Justinus ad fidem conversus est, perfruebatur. Atque id quidem causæ esse arbitror, cur hujus orationis stylus, etsi Justinum omnino redolet, nitidior tamen et paulo expolitiior sit, quam in aliis operibus. Vix dubium quin Romæ scripta fuerit. Jam enim Italiam peragraverat Justinus, ut patet ex his quæ se Cumis audivisse et vidisse narrat. Sed de his uberius agimus in Præfatione, ubi eorum etiam opiniones refellimus; qui hoc opus vel Justinî nomini suppositum fuisse, vel mutilum ad nos pervenisse existimant. Propositum est sancto martyri veritatis cognitionem non a Græcis scriptoribus, sed a prophetis petendam demonstrare. Quia enim via ad fidem adductus fuerat, eadem alios adducere conabatur; et cum initium Christi cognoscendi habuisset ex cujusdam senis sermone, qui quantum philosophi a prophetis distent egregie disseruerat, visus est sibi pretium operæ facturus, si in eodem argumento versaretur.

Constat oratio diebus potissimum partibus, quarum in prima S. martyr demonstrat nihil de vera religione ex scriptoribus Græcis cognosci posse; in altera autem, si quid veri dixerint, id ad commendationem Christianæ religionis valere, utpote haustum ex Hebræorum fontibus.

In prima parte S. martyr inquit quosnam et quales religionis suæ magistros habuerint ethnici et Christiani, quibusque exstiterint temporibus. Probat (n. 2) veritatem neque ex poetis, quorum adhuc absurdiores recenset opiniones (n. 3, 4), disci posse. Plato et Aristoteles (n. 5, 6) non solum inter se, verum etiam secum ipsi pugnant (n. 7). Longe dissimiles prophetæ (n. 8) qui veritatem dono divinitus accepto cognoverunt. Horum primus Moyses, cujus antiquitas pluribus testimoniis probatur, ac cæteri deinceps cæleste illud donum acceperunt (n. 9, 10). Quod si ad oracula confugiant Græci (n. 11), relictis philosophis; ea sicut Christianis. Huc accedit (n. 12) quod recentes admodum Græcorum magistri Nihil accurate scriptum ante Olympiades. Nondum inventæ erant litteræ Græcorum, cum Moyses scripsit. Quod si (n. 13) Moysis, et aliorum prophetarum libri Græce exstant, id ortum ex Ptolemæo rege Ægypti, cujus rogatu in Græcum sermonem conversi fuere.

In altera parte (n. 14) ethnicos hortatur ut judicii futuri metu ad usus suos adjungant, si quid veri eorum magistri dixerint. Divina enim providentia factum, ut multa cum Christianis scientia 6 vel inviti dicerent, ii præsertim, qui in Ægypto versati sunt, et ibi asservatas Mosis doctrinæ reliquias collegerunt. In hunc usum citantur (n. 15) Orphei de uno Deo ejusque Verbo testimonia: Sibyllæ etiam, Homeri et Sophoclis de uno et singulari Deo (n. 16, 17, 18). Pythagoras quoque unum admittit Deum (n. 19). Platonis varia sententia (n. 20). Deos admittit ob metum Atheniensium, sed videtur in Ægypto cognovisse illud Dei dictum: « Ego sum existens ille. » Quibus ex verbis patet (n. 21) nullum Deo esse nomen, ac error refellitur a serpente insinuatæ primis hominibus. Non absimile illud Platonis (n. 22): « Quod semper est, minime vero genitum. » De diis autem contraria statuentem inducit (n. 23) Deum opificem. Unde immerito vituperat Homerum (n. 24), qui et ipse in Ægypto cognovit de singulari Deo. In metum Atheniensium rejicitur (n. 25) hæc varietas sententiæ Platonis. Multa alia: « Mose mutuatus Plato, de prophetis Deo afflatis (n. 26), de judicio et resurrectione (n. 27). Sic etiam Homerus (n. 28), cujus testimonia referuntur de anima in inferis cum corpore cruciata, de creatione, de paradiso, de turre, de diabolo e cælis præcipitato. Idem Platonis (n. 29, 30) ex Mose minus belle intellecto ortum habuere. His adde (n. 31) currum Jovis et igneam essentiam, in qua Deum esse dicit. Videtur etiam (n. 32) aliquid cognovisse de dono cælitus descendente in sanctos homines. Ex Mose desumptum quod ait (n. 33) tempus cum mundo creatum. Ipsi etiam auctores simulacrorum videntur aliquid audivisse de divina historia (n. 34), illud nempe: « Faciamus hominem ad imaginem. etc. » Hortatur ergo Justinus (n. 34) ut ad sacros Christianorum libros ethnici confugiant, cum philosophi ipsi nihil se scire fateantur (n. 25): aut saltem Orpheum audiant, et ex parte veram religionem ex Sibylla discant (n. 36-37), et antiquos philosophos Mercurium et Acmonem consulant.